

ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΞΕΧΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΑΣ

Δίστομο: 71 χρόνια μετά

Οδοιπορικό στην μαρτυρική πόλη του Διστόμου με «ξεναγό» τον επιζώντα, Αργύρη Σφουντούρη.

Το Μουσείο Θυμάτων Ναζισμού στο Δίστομο βρίσκεται πολύ κοντά στο πατρικό σπίτι του Αργύρη Σφουντούρη. Εκεί, εκτίθενται οι φωτογραφίες όλων των θυμάτων καθώς και αφιερώματα από τον τύπο της εποχής, ντοκουμέντα, φωτογραφίες από τη σφαγή και μαρτυρίες, ενώ το ειδικά επεξεργασμένο οπτικοακουστικό υλικό που προβάλλεται σε μια ξεχωριστή αίθουσα δημιουργεί ιδιαίτερη συγκινησιακή φόρτιση καθώς πληροφορεί τους επισκέπτες για το χρονικό της τραγωδίας.

Στο ισόγειο του Μουσείου δεσπόζει η φωτογραφία της Μαρίας Παντίσκα, η οποία τραβήχτηκε από τον Ντμίτρι Κέσελ, ανταποκριτή του περιοδικού «Life» στο Δίστομο, λίγους μήνες μετά την τραγωδία. Όπως χαρακτηρίστικά είπε ο εθελοντής του Μουσείου και κάτοικος του Διστόμου, Χρήστος Παπανικολάου, η Μαρία Παντίσκα ήταν μόλις 17 ετών, αν και οι περισσότεροι που κοιτούν τη φωτογραφία πιστεύουν ότι ήταν γύρω στα 25 με 30, σημάδι ότι όσα βίωσε την μεγάλωσαν πρόωρα.

10 Ιουνίου 1944. Εκείνο το πρωινό του Σαββάτου, οι κάτοικοι του Διστόμου προετοιμάζονταν για άλλη μια μέρα εργασίας ενώ ετοιμάζαν και το μνημόσυνο στους τέσσερις κατοίκους του Διστόμου που χάθηκαν ξαφνικά από τις σφαίρες των Γερμανών. «Στις 10 το πρωί μπήκαν πολλά γερμανικά φορτηγά. Εγώ ήμουν μπροστά στο σπίτι μου και έπαιζα με άλλα συνομήλικα παιδιά», θυμάται ο Αργύρης Σφουντούρης. «Συζητήσαν με τον πρόεδρο της κοινότητας και τον παπά αν έχει αντάρτες το χωριό και μετά, αφού τους είπαν ότι δεν έχουμε εδώ αντάρτες, έδωσαν διαταγή να κλειστούμε όλοι στα σπίτια. Άρχισαν να έρχονται στα σπίτια να ψάχνουν για όπλα και αντάρτες. Εμείς είχαμε κλειστεί στο σπίτι με τον πατέρα μου, δύο από τις αδερφές μου και μια εξαδέλφη της μεγαλύτερης αδελφής. Η μητέρα μου δεν ήταν στο χωριό. Είχε φύγει πρωί-πρωί με δύο γείτονες και με ένα κάρο, είχαν πάει στη Λιβαδειά να πάρουν εμπορεύματα, να ανταλλάξουν άλλα και να φέρουν πραμάτειες για το μαγαζί του πατέρα μου, για τα σπίτια και για άλλους συγγενείς και φίλους. Μετά από λίγο, αφού είχε ξεκινήσει η σφαγή και ίσως να είχε ολοκληρωθεί, αφού οι στρατιώτες δεν είχαν χρόνο γιατί με το φως της μέρας έπρεπε να επιστρέψουν στην Λιβαδειά, άκουσε ο πατέρας μου στο πλακόστρωτο αρβύλες. Κατέβηκε

Ο Αργύρης Σφουντούρης δείχνει στην μαρμαρίνη πλάκα τα χαραγμένα ονόματα των γονιών του

κάτω με την ελπίδα να μπορέσει να τους αποτρέψει να βάλουν φωτιά. Κανείς δεν πίστευε ότι είχαν έρθει για να μας σφάξουν. Ερχόντουσαν και πρωτύτερα με ένα ή δύο αυτοκίνητα, πήγαιναν από σπίτι σε σπίτι και έπαιρναν ότι θέλανε.»

«Μετά από λίγο, άρχισαν να ανεβαίνουν φλόγες και καπνοί και βγήκαμε έξω (από το σπίτι) και ψάχναμε στην αυλή να βρούμε τον πατέρα μας. Δεν τον βρήκαμε και ανοίξαμε την αυλόπορτα και ένας στρατιώτης που ήταν κοντά στο σπίτι, μας έκανε νόημα να πάμε να κρυφτούμε γιατί κάποιος άλλος με το οπλοπολυβόλο θα μας είχε εκτελέσει αμέσως. Έτσι σωθήκαμε. Ξανακλείσαμε την αυλόπορτα και περιμέναμε. Ακούγαμε τα φορτηγά να φεύγουνε. Ησυχάσε το χωριό. Βγήκαμε τότε και είδαμε τον πατέρα μας σκοτωμένο και το άλλο πρωί ειδοποίησαν τη γιαγιά μας, είχαν φέρει το κάρο με τη μάνα μου. Ακούστηκε στην Λιβαδειά ότι κάτι γίνεται στο Δίστομο και οι δύο γυναίκες, η γειτόνισσα και η μάνα μου γύρισαν πίσω. Αν είχαν πάρει άλλη απόφαση, να περιμένουμε, πιθανότητα να είχαμε μάνα».

«Τα πρώτα χρόνια μετά ήμουν ετοιμοθάνατος. Παραιτήθηκα από το να θέλω να ζήσω. Είπα «αφού τα έχασα όλα, κάνκε το σπίτι, σκοτώθηκαν οι γονείς μου». Όταν ήρθε ο Ερυθρός Σταυρός, στις 19 Ιουνίου 1944, πήραν ορισμένα ορφανά παιδιά που είχαν χάσει πατέρα και μάνα και εμένα με τις δύο αδερφές μου και μας πήγανε σε ένα ορφανοτροφείο. Λίγες μέρες μετά με στείλανε πίσω και λένε «δεν έχουμε δυνατότητα περιθαλψής βαριά αρρώστων». Ήμουν ψυχολογικά σε τέτοιο χάλι που δεν ήθελα να

φάω, με είχαν ξεγράψει.»

Τα χρόνια που έχουν περάσει από τότε δεν έχουν μειώσει την ένταση των συναισθημάτων. «Την στιγμή που δεν θα στενοχωριέμαι θα είμαι κλινικά νεκρός ή ηθικά νεκρός», λέει ο Αργύρης Σφουντούρης χαρακτηριστικά.

Το ντοκιμαντέρ είναι η συγκινητική ιστορία της ζωής του Αργύρη Σφουντούρη με φόντο τα γεγονότα που στιγμάτισαν την Ελλάδα τα τελευταία εβδομήντα χρόνια, από την Γερμανική Κατοχή και τον Εμφύλιο μέχρι τη Μεταπολίτευση. Μια ταινία για την αντιμετώπιση του προσωπικού θρήνου και την αναζήτηση της προσωπικής γαλήνης, η πορεία του στο δρόμο της επιστήμης, αλλά και η συνειδητοποίηση του ιστορικού χρέους που είχε για την διεκδίκηση των Γερμανικών αποζημιώσεων.

Ο Αργύρης Σφουντούρης είδε την ταινία σαν μια μεγάλη ευκαιρία και δέχθηκε να συμμετάσχει, αλλά με δύο όρους.

«Είπα να περιμένουμε. Το κάναμε δέκα χρόνια μετά από την πρώτη ερώτηση από τον σκηνοθέτη. Ο άλλος όρος ήταν να μην γράψουμε ένα σενάριο και το γυρίσουμε μέσα σε δύο-τρεις εβδομάδες, αλλά να το κάνουμε σιγά-σιγά, να το κάνουμε πραγματικά σαν ντοκιμαντέρ, να παρακολουθήσει τη ζωή μου.»

Ο Ελβετός σκηνοθέτης της ταινίας Στέφαν Χάουπτ γνώρισε τον Σφουντούρη όταν προσπαθούσε να ανεβάσει με μία θεατρική ομάδα στη σκηνή το βιβλίο «Ασκητική» του Νίκου Καζαντζάκη. «Τότε έψαχνα μία ανδρική φωνή που θα μπορούσε να διαβάσει για μας στην παράσταση κάποια κομμάτια της αρχής και του

τέλους της Ασκητικής στα ελληνικά. Τη βρήκα στο πρόσωπο του Αργύρη Σφουντούρη. Η μεγάλη έκπληξη όμως ήρθε πολλά χρόνια αργότερα, όταν έμαθα, ότι για την παράσταση χρησιμοποιήσαμε τη δική του μετάφραση, στη γερμανική έκδοση τσέπης απλούστατα είχαν ξεχάσει να βάλουν το όνομα του μεταφραστή.»

«Λίγα χρόνια αργότερα, την άνοιξη του 2003, βρισκόμασταν στην Κρήτη για διακοπές, στην οικογένεια της ελληνίδας γυναίκας μου. Την ίδια περίοδο οι Αμερικανοί είχαν εισβάλει στο Ιράκ. Σχηματίστηκε τότε μία ιδέα στο μυαλό μου: σκέφτηκα ότι θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω τη βιογραφία του Αργύρη ως σημείο εκκίνησης για μία καινούρια ταινία».

Το μήνυμα που θέλει ο Αργύρης Σφουντούρης να περάσει η ταινία στο κοινό που θα την παρακολουθήσει είναι «να προσπαθήσουνε όλοι να μην γίνονται πόλεμοι, να πιστεύουμε ότι εμείς είμαστε υπεύθυνοι για το αν ο κόσμος είναι ειρηνικός ή όχι και όχι οι μεγάλες δυνάμεις και οι κυβερνήσεις».

«Πενθώ για την Γερμανία»

Το βιβλίο του Αργύρη Σφουντούρη «Πενθώ για την Γερμανία-Το παράδειγμα του Διστόμου» είναι αφιερωμένο στους γονείς του και σε όλα τα θύματα των γερμανικών εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας. Περιέχει ντοκουμέντα που περιλαμβάνονται στις διαλέξεις τις οποίες έχει δώσει στην Ευρώπη και κυρίως στη Γερμανία και στην Ελλάδα, κατά τη διάρκεια των τελευταίων είκοσι χρόνων, με σκοπό την ενημέρωση της κοινής γνώμης σχετικά με τις υποχρεώσεις της Γερμανίας έναντι των θυμάτων των εγκλημάτων πολέμου κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα την προσωπική του εμπειρία από τη σφαγή του Διστόμου.

«Πενθούμε για μια Γερμανία που δεν μπορεί, δεν προσπαθεί να καταλάβει. Που ακόμα και μετά από τόσα χρόνια δεν έχει καταφέρει να αφομοιώσει το ένοχο παρελθόν της», αναφέρεται στο οπισθόφυλλο του βιβλίου.

Ο Αργύρης Σφουντούρης έχει ξεχάσει πως είναι το μίσος πλέον. «Κατάλαβα ότι το μίσος είναι κάτι αρνητικό, κάτι που καταστρέφει εμένα. Το μίσος δεν είναι ο τρόπος που θα φέρει κάτι το καλύτερο. Η συμφιλίωση είναι η μόνη λύση».